

Pospíšil, Ivo (editor); Zelenka, Miloš (editor)

Přílohy

In: Pospíšil, Ivo; Zelenka, Miloš. *René Wellek a meziválečné Československo : (ke kořenům strukturální estetiky)*. Vyd. 1. V Brně: Masarykova univerzita, 1996, pp. 151-163

ISBN 8021014334

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/122806>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

8. Přílohy

René Wellek Otokaru Fischerovi (1924)

v Londýně dne 14. září 24.
82 Blenheim Crescent
N. 11

Velectěný pane profesore,

srdečný dík za Vaši dopisnici. Lituji, že jste patrně neměl příjemných prázdnin a bídné počasí, které i já mám skoro po celý srpen, asi k tomu nepřispělo.

Pan Selver¹ nechá Vás pozdraviti a oznamuje vyjití svého románu asi na konec září. Pošle Vám jej ihned. Pana Bechhofera² jsem dosud neviděl. Štěpánek³ je nyní v Paříži, ale tak kolem 20. bude již v Praze. Od Jiráta⁴ a Arnsteina⁵ jsem dostal lístek z Belgie a z Čisté. Rozhodně se zúčastním svými silami velkého podniku českého Goetha.⁶ Představuji si svou hlavní úlohu asi tak: pomáhal bych alespoň při vypracování plánu, při výběru jednotlivostí, posuzoval bych starší překlady a kontroloval bych správnost překladů. Slovem: odlehčím Vaším redaktorským povinnostem a převzal bych vypracování třebaš menších překladů: hlavně by mě lákaly rozhovory s Eckermannem. Však o tom si promluvíme nejlépe ústně.

Překlad sv. Joany je od kolegy Tetauera⁷, už autorizaci má K. Mušek.⁸ Překládal prý úvodní scény velmi nemotorně, ba někdy nesprávně. Vaše cestovní známost je p. Weinberger,⁹ který překládal velmi pilně a pracně Vrchlického (Epické básně, Vittoria Colonna, Nové epické básně, Duch a svět) a Čecha (Adamité, Dagmar). Tatínek mu kdysi napsal předmluvu k překladům Vrchlického.¹⁰

Bratr¹¹ byl v Humpolci (doufám, že se nenaučil humpoláctví) a psal tam mnoho básní, z nichž nám poslal celou fůru. Objeví se u Vás co nevidět.

Moje práce dobře pokračuje. Lituji jenom, že se musím prodíratí spoustou z největší části zbytečné detailní literatury o sňatku a rozvodu Byronově.¹² Literatura o jeho díle je za to tak ubohá, že nutno tam teprve položití základy. Nevíme ještě skoro nic o Don Juanovi, tím méně o jeho pramenech a předlohách. Bohužel, nestačí čas zde detailně pracovati, musím se snažití dostatí přehled nové literatury, musím sbíratí prameny, které nejsou přístupny v Praze, musím si vyjasnití sporné životopisné otázky. Psychologické kořeny jeho tvoření jsou mně již jasny, literárně-psychologických problémů zbývá

ovšem velmi mnoho a abych aspoň umožňoval historický úsudek, četl jsem v poslední době spousty veršů anglických básníků 18. století i současníků Byronových. Prodíral jsem se i Wordsworthem¹³ a ačkoli uznávám jeho vysoké umělecké kvality, připadá mně vůbec příliš morálním, didaktickým, kvietistickým a nevášnivým, abych ho mohl postavit na první místo současných básníků anglických. Celá otázka hodnocení Byronova, zdá se mně, dá se redukovat na otázku, „čeho si žádá posuzovatel na poezii“. Nejvášnivější odpůrce Byronův, Swinburne,¹⁴ začíná svůj útok na něho zformulováním zásady, že „harmonie, čistota a úměrnost linií“ patří k prvním požadavkům, které nutno klásti poezii. Ovšem, že nutno zatracovat Byrona z toho jednostranného stanoviska. Vidíme-li však poezii nejenom ve winckelmannovském ideálu čistých proporcí a harmonického členění,¹⁵ nýbrž i v silném výrazu, v horkém výbuchu vášně, ve hře cynismu a v odvaze problémů, pak patří Byron jistě k velkým básníkům 19. století. Ovšem, nepatří k nim, když ho soudíme podle začátečnických orientálních povídek, patří k nim jen svým Don Juanem a snad Kainem a Viděním posledního soudu.

Východisko mé práce byl vlastně poměr Arnoldův¹⁶ a Swinburnův k Byronovi. Na kritice těchto dvou velkých kritiků jsem si opět ujasnil zásady kritické. Jeden (Swinburne) je přímo typ impresionistického kritika, delikátního labužníka, druhý (Arnold) typ dogmatického kritika souznícího s omezeným počtem pevných zásad.

Z germanistiky jsem zde mnoho neviděl. Podíval jsem se na několik v Praze nepřístupných germanistických prací hlavně Angličanů, nespustím ji ovšem ze zřetele. Po návratu do Prahy budu chodit na Sauerův¹⁷ seminář o Hölderlinovi¹⁸ a budete-li přednášet o metodických otázkách, najdete ve mně jistě stálého posluchače.

Mimo knihovnickou práci jsem zde viděl hodně z Londýna. Uměleckých budov mají zde sice pramálo, ale je v nich často tolik, že se plně vynahrazuje nepatrný zevnějšek. Tak zvláště National Gallery (s krásnými Španěly), tak Wallace Collection (hlavně francouzské rokoko), tak Britské muzeum (egyptská plastika) a jeho studovna pro lepty a kresby starých mistrů, kde možno sedět i hodiny a hodiny.

Londýn postavil mne také před problém naší civilizace zvláště naléhavě a neodbytně. Kontrasty mezi takovým honosným reg. fairem a Mayfairem, kontrast mezi korunovačními klenoty v Toweru a sklepením vedle, do jehož zdi W. Raleigh¹⁹ vškrábal slova: „Be faith ful until the death“²⁰ poučuje svou náhornou řečí více než tlusté knihy.

Jsem zde členem studentského klubu, kde se setkávám hlavně s Indy, Číňany a Egyptany, a zvláště Indové, jichž jsem poznal celou řadu, se mně čím dál tím víc líbí. Jeden ke mně promluvil řečí, která, ač tónem i posuňky zcela jiná, připomínala celou argumentaci silně Shylocka²¹ (Nemáme oči atd. jako

vy?). Zde se představa lidstva, jinak často svérázný pojem, naplňuje živým obsahem. —

Ale povídám, povídám a unavuji Vás. Těším se již na shledání v Praze, kam pojedu (přes Curych, kde se ještě zdržím) asi 12. října. Zatím Vás srdečně pozdravuje

Váš vděčně oddaný R. Wellk.

*Jan Mukařovský René Wellkovi (1936)*²²

V Praze dne 21. září 1936

Milý příteli,

Dal jsem tyto dni Váš článek pro Máchův sborník jako první do tisku; po něm přijdou články O. Fischera a Václavkův (sociologický rozbor Máchy). Články Jakobsonův, Havránkův, Šaldův a můj se dodělávají. Očekávám také článek Čyževského, který je podle Jakobsonovy zprávy od leta téměř hotov.²³ Do 10. října mají být odevzdány všechny rukopisy; někdy začátkem listopadu Máchův sborník vyjde. Sborník Literárněhistorické společnosti je už téměř dotištěn, ale vyjde současně s naším, náš u Borového, jejich v Družstevní práci.²⁴ Budou mít prý článků hodně, ale — zaslechl jsem — nestejně kvality. Náš sborník, doufám, bude mít — při počtu 7 — kvalitu velmi vyrovnanou.

Tolik o vnějších okolnostech sborníku máchovského, teď několik slov omluvy stran záležitostí osobních. Promiňte, že jsem Vám tak dlouho nepsal. Příčin bylo několik: nejdřív melantrišská soutěž, kterou jsem se bavil o prázdninách, spojená s potřebou odpočinku po námaze roku. Dojíždění, vlastně přejíždění mezi Prahou a Bratislavou klade značné nároky na energii — doufám, že mu bude letos konec.²⁵ Že pražská věc dopadla dobře, víte, tuším. Myslím, že to nebyla poslední porážka arbitra elegantiarum (ve smyslu negativním ovšem) české vědy. Zdá se, že teď jich bude víc.²⁶ Z rozhodnutí sboru vyplynuly ovšem důsledky docela intimní, především potřeba stěhování, protože není už možno, abych ztrácel čas v elektrice mezi Cibulkou a městem. Od prvního října bude naše adresa Praha IV., Tychonova 5. Práce je ovšem plno, porady s architektem, běhání po obchodech atd.; je vždycky tragické, když někoho potrefí boží soud stěhováním, a je to o několik procent horší, jde-li právě o estetika. Tolik o soukromých záležitostech, chápejte to, prosím, jako omluvu mé lenosti v dopisování. Ještě, byl bych zapomněl, příprava na kodaňský kongres (škoda, že jste nebyl, byl zajímavý).²⁷ Přednášeli jsme tam: Havránek,

Jakobson, Trnka, Trubetzkoj a já, z ostatních Čechů Vočadlo. Pro Kroužek výsledky, myslím, velmi dobré.

Nu, a teď dovoluji, abych udělal to, co jsem měl udělat na začátku, nebýt složitého omlouvání: Jak se Vám a milostivé paní daří v Londýně, jak jste spokojeni a jaký je vědecký zisk Vašich dobrodružných výprav? Slyšel jsem, že jste strávil i prázdniny u pramene vědy, v Oxfordě. Co je nového, o čem pracujete?

K Vašemu článku.²⁸ Především jsem, počítaje s Vaším dodatečným souhlasem, upravil některé věci po stránce stylistické. Nedotknul jsem se při tom v nejmenším stránky věcné, šlo většinou o záměny méně zřetelných výrazů zřetelnějšími, tedy o běžné povinnosti redaktorské. Na jediném místě jsem zasáhl do textu i po stránce obsahové, a to škrtnutím posledního odstavce týkajícího se erotičnosti Máchovy. Bylo by ovšem vždy možné restituovat tento odstavec při korektuře, kterou dostanete, ale neradil bych k tomu. Myslím, že je lépe *quieta non movere*. Otázka erotičnosti Máchovy je nedořešená, ale myslím, že má pravdu Jakobson (v přednášce uveřejněné asi přede dvěma lety ve Volných směrech) a Nezval ve sborníku „Ani labuť ani luna“, vyšlém letos, že totiž oidipický komplex tvoří jeden ze základních a tragických motivů poezie Máchovy.²⁹ Proto jsem v mém letošním českém článku mluvil dost opatrně a rozlišoval mezi sexuální a erotičností Máchovou, ale dnes bych formuloval ještě jinak, kdybych se tou otázkou chtěl zabývat.³⁰ Myslím, že odstavec, který z Vaší práce škrtnám (asi 7–8 řádek rukopisu), nepřináší nic podstatného, co by bylo nutné pro celkové srovnání Máchy s Byronem, a radil bych Vám setrvat při jeho vynechání bez dalších změn. Váš článek mne velmi zajímal, mnohé doklady, které přináší, jsou překvapující a potvrzují mi, co jsem si o Máchově mozaičnosti myslil. Nesouhlasil bych tak zcela se způsobem, jakým pojímáte poměr mezi Máchou a Scottem. Stavíte se příliš na stanovisko anglického básníka a jste ochoten vykládat každý rozdíl jako Máchovo minus. Myslím však, že zde šlo o různost záměru a její důsledky. Mácha nezamýšlel román historický ve vlastním slova smyslu, a tak např. transponování současné ideologie do XV. století má v celkové výstavbě jeho díla docela jiný přízvuk než mělo podobné anachronisování např. u jeho současníka Tyla. Sám protiklad mezi králem a katem je ahistorický, nejde tu o historického (a současně legendárního) Václava a jeho kata, nýbrž o lyrické a současně dramatické vyjádření osobnosti jediné, „básnickovy“, rozeklané ve dva aspekty. Protiklad je zřejmě vyjádřen dialogickou pointou: „Kate — králi“ a „Králi — kate“. A podobně je tomu i v jiných ohledech. Sám jste při srovnání Máchy s Byronem velmi plasticky ukázal, jaký podíl má „vis lyrica“, a ještě spíše „vis noetica“ v Máchově tvorbě. Pak bych měl ještě pochyby v některých podrobnostech, tak např. stran toho, lze-li mluvit o „objektivnosti“ v případě oné Byronovy básně, která je monologem ústředního reka. Zde jde, tuším, jen o jinou formu subjektivnosti, analogickou tomu, čemu se říká „Maskenlyrik“.

Váš článek v Travaux jsem ještě nečetl, nýbrž jen — cestou do Kodaně — listoval.³¹ Ale i při listování jsem měl dojem, že by se mi chtělo polemizovat s Vaší polemikou. V některých věcech, zdá se mi, jde o rozdíly terminologické, v jiných snad Vám bude bližší formulace (ve věci estetické hodnoty), kterou jsem napsal v své knížce „Estetická funkce, norma a hodnota jako sociální fakty“.³² V pojetí hodnoty se, myslím, při této nové formulaci nerozcházíme. Dal jsem Vám od Borového tu knížku poslat (je to rozšířená o dost velkou kapitolu loňská studie ze Sociálních problémů), a prosím Vás, abyste mi laskavě napsal, zda Vám došla. Kdyby ne, musil bych u Borového urgovat; tvrdili, že znají Vaši londýnskou adresu, já ji ale po ruce neměl, a tak je omyl vždycky možný. Těším se, až dostanu Travaux (které dosud nemám) a budu moci Váš článek přečíst celý.

A na konec. Vzpomínám velmi na Vás, přeji Vám mnoho úspěchů v práci, milostivé paní (zároveň s rukypolíbením) krásný pobyt v Anglii, od ženy vyřizují pozdravy a poručení. Budete-li mít chvíli času, napište mi, prosím. Budu se snažit, abych odpověděl v době co nejkratší.

S mnoha srdečnými pozdravy Váš

J. Mukařovský

Dodávám: ony drobné námitky proti některým pasážím Vašeho článku pro Mách. Sborník neznamenají vůbec potřebu předělávek. Jsou to marginálie čtenáře, nikoli redaktora.

Vilém Mathesius René Wellkovi³³ (1937)

Praha V, Maiselova 19.

Dne 18. dubna 1937.

Milý pane doktore,

na Váš dopis z 23. března odpovídám podle svého zvyku po jednotlivých bodech. Alespoň se tak na nic nezapomene.

1. O Vaší knize jsem už s Odložilíkem promluvil. Vyložil jsem mu, že Vy se omezíte na téma „Čechy a Češi v anglické literatuře“ a že proto s jeho prací nebude zásadních kolizí.³⁴ Dal jsem mu najevo, že podobné zbytečné spory nemám rád a že nemá spoléhat na nějaké pokoutní informace, nýbrž věřit

Vaším dopisům. Aby se věc dokonale urovnala, řekl jsem mu, že mu dopisem potvrdíte to, co jsem mu říkal o povaze Vaší chystané knihy. Udělejte to, a ve svém dopise přímo konstatujte, že to činíte na mé přání. Uveďte tam také datum tohoto mého dopisu, aby se nezdálo, že jste s provedením příliš otálel. S Odložilíkem jsem mluvil hned po svém návratu z Kolína.

2. Profesor Tille, jak asi víte, odchází koncem června na penzi a vzniká otázka jeho nástupce.³⁵ Smrtí Šaldovou se k tomu uprázdnila druhá profesura podobného rázu.³⁶ Věc se bude řešit asi tak, že se jednoho místa užije pro profesuru francouzské literatury, která dosud na fakultě neexistuje, a druhé se ponechá srovnávací literatuře. Černý, který je u nás jediný habilitován pro tento obor, půjde prý do Brna za profesora románských literatur po Haškovicovi a tak se možná bude uvažovat o jiném možném kandidátovi pro mimořádnou profesuru srovnávací literatury.³⁷ Není vyloučeno, že by mohla vzniknout situace výhodná pro Vás. Uvažuji o tom takto. Srovnávací literatura se dnes zabývá třemi skupinami problémů: vlivem jedné literatury na druhou, dějinami téhož literárního proudu v širokých oblastech, zabírajících několik literatur (*littérature générale*) a literární teorií. Tille se habilitoval prací z literární teorie, Černý prací z obecných dějin literárních.³⁸ Vaše habilitační práce se týkala vlivu německé literatury v Anglii a mimo to se zabýváte teorií literární historie.³⁹ Vedle toho znáte dobře oblasti dvou velkých literatur, německé a anglické. Daly by se tedy nalézt argumenty pro návrh týkající se Vás a mohly by zvítězit, protože kandidáta specializovaného v srovnávací literatuře asi nebude. Napište mi, co si o tom myslíte. Nedomnívejte se, že Vás tím chci odstranit z anglistiky, ani mne to nenapadá. Myslím si jen, že tu je příležitost pro vaše existenční zabezpečení. Nedá se také spoléhat, že se takový pokus určitě podaří. Za zkoušku to však přece jen stojí. Zmínil jsem se o tom dosud jen profesorovi Jankovi, který bude mít v celé věci jistě vlivné slovo, a ten prozatím neřekl ani ano ani ne.⁴⁰ Mohl byste o tom napsat sám profesorovi Fischerovi a zejména profesorovi Tillovi, máte-li s ním dobré styky.⁴¹ Psát byste ovšem musel hodně opatrně a zejména se nesmíte zmiňovat nikde o profesuře francouzské literatury, o které jsem se zmínil. V dopise Fischerovi se můžete beze všeho zmínit o mém podnětu. U Tilleho by bylo nejlépe, kdyby některý Váš známý osondoval půdu ústně.

3. Do Prausova oddělení pro kulturní styky s cizinou byl přikázán anglista prof. Julius Ehrler, kterého snad znáte.⁴² Je dobře, že tím získáváme oporu alespoň pro informace o stavu akcí, které nás zajímají.

4. Právě vyšel první sešit třetího ročníku Slova a slovesnosti. Váš obsáhlý referát je už vysázen pro druhé číslo, které vyjde ještě před prázdninami.⁴³ Do prvního čísla nemohl být zařazen, protože v něm příliš mnoho místa zabraly věci puškinské.

Se srdečným pozdravem

V. Mathesius v. r.

Dopis L. L. Schückinga⁴⁴ René Wellkovi

Englisches Institut der Universität Leipzig
Universitätsstrasse 13, III.

25/6 37

Sehr verehrter, lieber Herr Wellek!

Ich schulde Ihnen noch Dank für Ihre Abhandlung, die ich mit Genuss und Nutzen gelesen habe.⁴⁵ (Einige Passus darin berührten sich mit meiner "Soziologie der literarischen Geschmacksbildung".)⁴⁶ Grundsätzliche Klärungen solcher Art sind leider nur zu selten. Wenn ich Ihnen heute schreibe, so geschieht es, weil in der nächsten Woche mein Assistent, der Dr. Nicolai nach London gehen will.⁴⁷ Ich empfahl ihm, bei Ihnen vorzusprechen. Ich stimme nicht in allen Auffassungen mit Dr. Nicolai überein, aber ich schätze ihn als einen sehr anständigen Character und wäre Ihnen dankbar, wenn Sie ihn in den speziellen (speciellen) unser Seminar berührenden Angelegenheiten ein wenig berieten. — Ich selbst hoffe im nächsten April nach London zu kommen, denn die „British Academy“ hat mir den ehrenvollen Auftrag erteilt, den Shakespeare-Vortrag zu halten.⁴⁸ Leider ist es noch lang bis dahin. Sie wiederzusehen und gründlich zu sprechen würde mit eine sehr grosse Freude sein.

Mit herzlichem Gruß

Ihr

L. L. Schücking

Zpráva komise o habilitaci Dra René Wellka z dějin anglické literatury

Komise zvolená v zasedání profesorského sboru dne 3. prosince a složená z profesorů Mathesiusa, Trnky a Fischera ustavila se ještě téhož dne. Zvolila podepsaného referenta a usnesla se, že přibere k svým poradám profesora Kozáka jako odborného experta pro filozofickou stránku habilitační práce Wellkovy. V druhém svém zasedání dne 25. ledna pak jednomyslně přijala tento referát:

Dr. René Wellek se narodil 22. srpna 1903 ve Vídni. Tam také počal své studium středoškolské, které pak dokončil na státním českém reálném gymnáziu v Praze II. v Křemencově ulici. Tam maturoval 22. června 1922. Sluší se podotknout, že na vídeňských reálných gymnáziích se učil povinné angličtině, z níž také na gymnáziu v Křemencově ulici maturoval. Když na podzim roku 1922 vstoupil jako řádný posluchač na filozofickou fakultu Karlovy univerzity v Praze, věnoval se tam studiu obou moderních jazyků a literatur, s nimiž se blíže seznámil již na střední škole, tj. jazyku a literatuře německé a anglické. Později se koncentroval víc na studium anglické literatury a v červnu 1926 promoval na doktora filozofie na základě anglické disertace „Carlyle a romantika“. Hlavní rigorózum z anglistiky a germanistiky složil s prospěchem jednomyslně výborným, vedlejší rigorózum z filozofie s prospěchem většinou hlasů výborným. Již o prázdninách roku 1924 byl v Anglii, a to s podporou ministerstva školství a národní osvěty, v únoru a březnu roku 1925 tam pobyl podruhé s výpravou českých studentů jako host studentských organizací anglických. Tyto první dva kratší pobyty daly mu příležitost seznámiti se s jazykem a kulturou. Třetí a nejdelší pobyt v Anglii, od ledna do července roku 1927, byl věnován už podrobnému studiu v knihovně Britského muzea a oxfordské Bodleyany. V září téhož roku odjel Wellek do Spojených států amerických, kdež zůstal tři roky. První rok 1927 až 1928 strávil na Princeton University jako stipendiát anglistického oddělení. Byl to rok pilné práce za vedení výborných odborníků v dějinách anglické literatury. V roce 1928 až 29 byl instruktorem němčiny na Smith College v Northamptonu, Mass., a současně byl zapsán na blízké univerzitě harvardské, v jejíž bohaté knihovně strávil předtím již hlavní prázdniny roku 1928. V té době si sbíral materiál pro knihu o anglické estetice XVIII. století. V souvislosti s tím našel některé nové prameny o pronikání Kanta do Anglie a soustředil se pak na toto téma. V roce 1929 až 1930 byl zase na princetonské univerzitě, tentokrát jako instruktor němčiny. Současně byl zapsán na kolumbijské univerzitě v Novém Yorku. Na zpáteční cestě ze Spojených států pobyl opět v Anglii, aby doplnil svůj materiál pro knihu o Kantově filozofii v Anglii.

Opětovaného a leckdy dlouhého pobytu na území anglosaském a v důležitých centrech anglistického studia užíval Wellek k práci o různých

problémech dějin anglické literatury a výsledky, pokud uzrály, ukládal ve svých pojednáních. Hlavní svůj zájem soustředil dosud na době anglické romantiky a období přilehlá. Sem hledí studie „Nejnovější literatura o Byronovi“ (ČMF XI, 240 a násl.) a „Osobnost Shellyova v novější literatuře“ (ČMF XII, 255 a násl.). Jde o dobře informované a o vlastní četbu a studium opřené kritické přehledy novější literatury o obou básnících anglické romantiky, přičemž zejména u Shelleye do popředí vystupuje zájem o rozbor díla básnického. Pojednání „Carlyle and English Romanticism“ (Xenia Pragensia, Praha 1929, s. 375–403) je novým zpracováním třetí kapitoly z Wellkovy doktorské disertace a dokazuje na základě podrobného rozboru Carlylových osobních a literárních vztahů k představitelům anglického romantismu, že Carlyle byl vnitřně romantického cítění a myšlení cizí a že je vlastně reprezentantem staré tradice puritánské. Fakt, že se Wellkovy tištěné práce soustřeďují dosud na dobu anglické romantiky, neznamená, že by se nebyl dosud vůbec věnoval podrobnému studiu literatury anglické v období jiných. Jeho práce na amerických univerzitách se týkala anglické literatury renesanční, zejména Spensera a Shakespeara, literatury století osmnáctého, hlavně Popea, a básníků ze století sedmnáctého. Hlavním důkazem o jeho znalosti anglické literatury v periodách starších je jeho pojednání o aliterační a rýmované básni z druhé polovice XIV. století „Perle“. Pojednání toto, psané anglicky, vyjde v novém svazku „Příspěvků k dějinám anglické řeči a literatury od členů anglického semináře na Univerzitě Karlově“ a podává po kritickém přehledu novější literatury řadu příspěvků, jimiž Wellek na základě literatury patristické a i pozdějších spisů teologických osvětluje myšlenkovou povahu skladby.

Největší dosud prací Wellkovou a jeho prací habilitační je kniha Immanuel Kant in England 1793–1838. Kniha má 317 stran obvyklého formátu osmerkového a vyšla roku 1931 v Princetonu ve Spojených státech nákladem univerzity princetonské. Již předem je možno říci, že kniha Wellkova má ráz antikvářský, filozofický a literárněhistorický. Všecky tři stránky jsou dány jejím tématem a všecky tři jsou charakteristické i pro povahu nadání autora. V jednotlivých kapitolách vystupují tyto stránky s různou intenzitou. V kapitole nejdůležitější, která pojednává o Coleridgeovi, se navzájem harmonicky doplňují.

Kapitola první, Kant's introduction into England, má ráz převahou antikvářský a pojednává o prvním pronikání Kanta do Anglie a do Skotska. Němci, které osud zavál do Anglie nebo do Skotska, a Irčani nebo Skotové, kteří se dostali za studii do Německa, se tu objevují a jejich články nebo knihy se analyzují. Z Němců jsou to Nitsch a Willich, z Britů především John Richardson. Kapitola druhá, The Scotch philosophy and Kant, je zase obsahu především filozofického. Autor si v ní klade otázku, jak reagovala na Kanta skotská filozofie v době, o níž jde. Situace filozofického myšlení ve Velké Británii koncem XVIII. století byla taková. Hlavní proud domácího myšlení filozofického, zkoumající kritickou cestou k poznání založenému na zkušenosti, vyvrcholil

v Humovi. Platonský proud zcela ochabl, když se byl na počátku století projevil silně v Shaftesburyovi. Filozofie britská byla tehdy reprezentována Priestleovým asocianismem a Reidovou filozofií commonsensu. Po stránce spekulace znamenaly tyto školy naprostý úpadek. Autor podrobně zkoumá, jak na tyto oba filozofické směry působil Kant. Thomas Browne, zástupce směru Reidova, Kantovi naprosto neporozuměl. Překvapuje to, protože obě školy měly leccos společného (např. boj proti Humově skepsi). Sir William Hamilton znamená posléze prvního akademického filozofa ve Velké Británii, který Kanta posuzuje kriticky a s porozuměním. Jím vstupuje Kant do akademické tradice britské. Třetí kapitola, Samuel Taylor Coleridge and Kant je nejdůležitější kapitola celé knihy. Autor nejdříve zjišťuje ze všech možných pramenů vnější historii vlivu Kantova na Coleridge a pak přistupuje k jeho historii vnitřní. Líčí nejprve celkový myšlenkový vývoj Coleridgeův pod tímto zorným úhlem a přechází konečně k jednotlivým úvahovým spisům Coleridgeovým. Výsledkem podrobného rozboru je poznání, že si Coleridge Kanta cenil zejména jako logika a budovatele pojmové struktury filozofické. Jinak Kanta kritizuje především na základě výtek Schellingových. Se Schellingem je také přesvědčen, že spisy Kantovy neobsahují všechno jeho myšlení. Již toto spojení Kanta a Schellinga ukazuje podivnou povahu Coleridgeovy filozofické konstrukce. K tomu se ještě připojuje hluboce zakořeněný Coleridgeův teismus. Tak si buduje Coleridge svou filozofickou konstrukci z prvků velmi disparátních a namnoze si odporujících. Není to ani eklekticismus, protože ten si vybírá alespoň prvky harmonicky se k sobě hodící. Nejkantovštější dílo Coleridgeovo je jeho Logika, vzniklá z kurzů, pořádaných r. 1822. Je dosud v rukopise. Coleridge v ní podává leckdy i opravy ke Kantovu systému, třebaže si toho ani nebyl sám vědom. Z celého díla byl vypracován jen díl základní, zamýšlená část metafyzická nikoli. Náměnou za ni jsou Aids to Reflection, z r. 1828. V nich se jeví zřetelně filozofický profil Coleridgeův. Terminologie Kantova je celkem podržena, ale vliv ortodoxní teologie vede k dualismu spekulace a víry. Coleridge naprosto nedbá rozporů v celém systému, v jeho srdci je jasno, ale nikoli v hlavě. Tak vyvrcholuje tato kapitola v pronikavé charakteristice Coleridgeova myšlení, o nichž se stejně zasloužila důkladná autorova sčítlost v Coleridgeovi jako jeho dobrá znalost idealistické filozofie německé. Kapitola čtvrtá, The Romantic Generation and Kant, je zase převahou filozofická a literárněhistorická. Výše své předešlé kapitoly v ní však autor nedosahuje, protože u žádného ze spisovatelů v ní probíraných neměla reakce osobnosti na vliv Kantův tak důležitý význam jako u Coleridge. Déle prodlévá autor jen u tří zjevů: u Crabba Robinsona sleduje autor na základě jeho korespondence jeho pobyt v Německu a analyzuje články, zčásti tištěné a zčásti rukopisné, u nichž Robinson uložil své pojetí Kanta. Ukazuje se, že i u Robinsona byl silný vliv náboženské víry. Podrobně se též vykládá, jaké byly styky Robinsonovy s Madame de Stael a do jaké míry byl Robinson jejím informátorem o německé idealistické filozofii. Po kratších zmínkách o Hazlittovi, Wordsworthovi a Shelleyovi zastavuje se autor delším výkladem zase u Quinceyho. Quincey psal poměrně hodně o Kantovi podle

různých pramenů, ale zůstal mu vnitřně cizí a i nepřátelský. To, co je v jeho výkladech správného, je prostě přeloženo z němčiny. Třetí zjev, u kterého autor v této kapitole déle prodlívá, je Carlyle. Carlyle byl zdánlivě předurčen k tomu, aby se stal hlasatelem Kantovým v Anglii, ale místo toho si jej úplně přetvořil po svém. Mluví často o německé idealistické filozofii, ale nečiní rozdílu mezi Kantem, Fichtem a Schellingem. Uvádí často rozdíl mezi „understanding“ a „reason“, ale ztotožňuje jej docela s tradičním rozdílem mezi rozumem a citem. Stejně po svém přetváří Kantovo učení o idealitě prostoru a času a jeho výrok o podivuhodnosti mravního řádu v lidském srdci. I v tom se jeví Carlyle jako dědic tradice puritánské, kterému je myšlení romantické cizí. Pátá kapitola, Two Enthusiasts, je opět povahy převahou antikvářské. Autor v ní rozbírá dva kantovské nadšence anglické, malíře Richtera a klenotníka Wirgmana. Oba jsou charakterističtí pro intelektuální ovzduší anglické romantiky, které se musí mnohem více než ovzduší romantiky německé charakterizovat drobnými zjevy, protože velkých zjevů intelektuálního rázu je málo. Proto jsou rozbory Wellkovy obsažené v této kapitole důležité po stránce literárněhistorické. Zmínky ostatně zaslouží, že Richter má jakousi důležitost pro Blakea a že Wirgman přišel do styku s Coleridgem, Crabbem Robinsonem a Hazlitem. Přesto třeba říci, že autor zejména Wirgmana sleduje do zbytečných podrobností, nechává se strhnout fantastičností jeho zjevu. Je ovšem pravda — a autor to také konstatuje, že je Wirgman po stránce intelektuální podoběn do jisté míry Coleridgeovi. Svou směsí Kanta, novoplatonismu a křesťanství Wirgman ukazuje, že zvláštní ráz myšlení Coleridgeova vyrůstal z obecné myšlenkové situace tehdejší Anglie. Šestá a poslední kapitola je nazvána Conclusion. Autor omezil svou studii koncem let třicátých, kdy Kant vstupuje definitivně do akademické filozofické tradice anglické. Stalo se to prvními soustavnými překlady a výklady. Autor sleduje ještě prvního z těchto soustavných překladatelů Sempla, jehož překlady se čtou ještě dnes. Po Semplovi se mluví obsírně ještě o jiném překladateli Kanta z konce třicátých let devatenáctého století, Francisu Haywoodovi, který se dostal shodou okolností do styku se Schopenhauerem, když také tento chtěl překládati Kanta do angličtiny. Autor pak ukončuje své výklady výhledem na další osudy Kantových děl v Anglii až dodneška. Správně obrací pozornost na fakt, že v době, o které pojednává, anglická tradice myšlenková byla tak silná, že si Kanta zabarvovala po svém. Teprve od polovice devatenáctého století přijímá anglické myšlení Kanta v pravé jeho podobě a vypořádává se s ním filozoficky. Bylo by dobře přihlédnouti k příčinám, proč se obrat děje právě v polovici devatenáctého století. Bylo by se shledalo, že i na osudu Kantovy filozofie v Anglii se projevuje ostrý zářez, který byl v anglickém myšlení způsoben v té době vlivem německé biblické kritiky, rozvojem geologie a pak i biologie a působením francouzského pozitivismu. Tyto vlivy podřály ve vzdělaných vrstvách tradiční anglickou ortodoxii a tím oslabily nejsilnější kořen staré myšlenkové tradice anglické.

Posudek o hodnotě Wellkovy knihy byl v podstatě podán již při rozboru jednotlivých jejích kapitol. Při zjišťování historických se autorovi podařilo

detailním prozkoumáním příslušné literatury i materiálu rukopisného, novými rysy obohatiti naši znalost postav, jimiž se literární historie již zabývala, a upozorniti na postavy nové, které doplňují náš obraz anglického vývoje myšlenkového. Ve vlastní oblasti literárněhistorické je, jak bylo už řečeno, vlastní zásluhou autorovou to, že nově a přesněji prokreslil portrét Coleridgea jako myslitele a že ukázal, že zvláštní pomíšenost jeho myšlenkových koncepcí byla vlastní celé tehdejší myšlenkové tradici anglické. Dojítí těchto výsledků bylo autorovi umožněno spojením velké sčtetlosti v úvahové literatuře anglického romantismu a důkladné znalosti německé idealistické filozofie. Jsou to výsledky, které dlužno uznat a jejichž hodnota se nezmenšuje tím, že autor z přemíry mladé horlivosti popřál některým výkladům místa neúměrně velikého. Protože i po stránce odborně filozofické vyznívá příznivě úsudek profesora Kozáka, jehož si komise přibrala za experta ve věcech filozofických, je možno prohlásiti, že habilitační práce Dra Wellka splňuje požadavky kladené na habilitační práci. Tento svůj úsudek může podepsaná komise podepřít i fakty objektivními. Skutečnost, že práce Wellkova byla přijata do publikací univerzity princetonské a že k tomu musila být doporučena komisí princetonských odborníků, má váhu tím větší, že v Spojených státech je univerzita princetonská jedním z hlavních středisek vědeckého studia anglické literatury. Odborných kritik se komise dovolávati nemůže, protože několik měsíců, které uplynuly od vydání knihy, je pro to příliš krátká doba. Jest však možno uvést, že v soukromých dopisech se o knize s uznáním vyslovili i odborníci tak na slovo vzatí, jako je např. prof. Elton, známý literární historik, a prof. Muirhead, filozof, který se sám také zabýval filozofickou tradicí anglickou. Proto v uvážení všech těchto faktů navrhuje podepsaná komise, aby profesorský sbor schválil habilitační práci Dra Wellka a aby Dr. Wellk byl připuštěn k dalším stadiím habilitačního řízení.

Pokud jde o rozsah *veniae legendi*, jest konstatovati, že obor dějin anglické literatury odpovídá dosavadní vědecké činnosti Dra Wellka a že je to také obor dostatečně veliký, aby mohl být na naší fakultě samostatně zastoupen. Je to též obor, pro který byl na zdejší fakultě habilitován roku 1913 profesor Fr. Chudoba, a je to rovněž obor, pro který byl prof. Chudoba jmenován roku 1920 ordinářem na Masarykově univerzitě.

V Praze dne 25. ledna 1932

B. Trnka v.r.

O. Fischer v.r.

V. Mathesius v.r. referent.

Dr. René Wellk: Immanuel Kant in England.

(Princeton University Press 1931)

Práce René Wellka jest především solidním výzkumem literárním, k němuž autor užil pramenů těžko dostupných a zčásti dosud neznámých. To platí zejména o kap. I., IV. a V. Je však čtením pro filozofa zajímavým a zčásti i velmi zábavným, zejména v druhé kapitole, kde se uvádějí a kritizují neporozumění, někdy bizarní, jimž bylo dílo Kantovo vydáno filozofii skotské common sense school Th. Browna, Dugalda Stewarta, Sira Williama Drummonda a u Williama Hamiltona. Přitom je zřejmo, že Wellk Kantovi dobře rozumí, opatrně se vyhýbá novokantovským interpretacím, jejichž neautentičnost včas rozpoznal.

Jádrem práce jest však partie o S. T. Coleridgeovi, jenž vedle svého básnického díla byl i filozofickým amatérem, anotoval Kanta, a chápal jej sice romanticky, ale kongeniálněji nežli oni předchůdcové, na nichž je nezávislý. Ne ovšem správně, jak odpovídá jeho nesouvislému a paradoxnímu myšlení. Způsob, jak se bezbarvá a vysoce abstraktní kritika Kantova přelévá do barvitě básnické imaginace Coleridgeovy (jenž přesto odmítá fantazie Schellingovy), jest vysoce zajímavý. To platí zejména o netrpělivosti, s níž přeskakuje Kantovy opatrné a moralistní mosty do světa náboženské víry. Z kapitoly o anglických romanticích zajímá především Th. Carlyle, jenž ovšem není tu zpracován poprvé. Není mým úkolem, abych odhadl, jak Dr. Wellk bude vykládati krásná díla literární; ale jistě byl schopným historikem filozofie. Ze stanoviska oboru, jehož jsem zástupcem, mohu pouze uvítati, že docentem anglické literatury bude člověk, jenž má skutečně erudici filozofickou.

V Praze dne 28. ledna 1932

Dr. Jan B. Kozák v.r.

m. ř. prof. filozofie.

René Wellek asi v roce 1905

Wellkova legitimace spolku Akademický dům v Praze

René Wellek na počátku své vědecké dráhy (přelom 20. a 30. let)

René Wellek na počátku své vědecké dráhy (přelom 20. a 30. let)

René Wellek v rodinném kruhu (1931)

René Wellek v roce 1963

